

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(Україна)

UNIVERSITY OF GÄVLE
(Sweden)

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
(Україна)

GESELLSCHAFT FÜR DEUTSCHE SPRACHE [GfDS]
(Deutschland)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
(Republika Hrvatska)

ПОДОЛАННЯ МОВНИХ ТА КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ: ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА

Збірник наукових праць

Київ 2023

УДК 378.14 - 057.4:009(063)
ISBN 978-617-7990-01-6

Рекомендовано до друку вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (протокол № 9 від 9 листопада 2023 р.)

Рецензенти:

Наталія Пазюра — доктор педагогічних наук, професор, Національний авіаційний університет

Олена Ковшар — доктор педагогічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний університет

Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: збірник наукових праць / за заг. ред. О. В. Ковтун. Київ: НАУ, 2023. 382 с.

Збірник містить матеріали XI Міжнародної нвуеково-практичної конференції «Подолання мовних та комунівних бар'єрів: освіта, наука, культура», що відбувалася 17-18 листопада 2023 року на кафедрі іноземних мов і перекладу факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету.

Автори несуть персональну відповідальність за наукову вірогідність і коректність розміщених у збірнику матеріалів.

© Колектив авторів, 2023
© Національний авіаційний університет, 2023

Аліна Лопушенко,
Ірина Білецька
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань (Україна)

Особливості мовної поведінки жінок на лексико-семантичному та синтаксичному рівнях (на матеріалі фільмів «Wonder Woman 1994» та «Hiden Figures»)

Анотація. *Дослідження присвячене аналізу мовної поведінки жінок на матеріалі фільмів «Wonder Woman 1994» та «Hidden Figures». Визначаються лексико-семантичні та синтаксичні особливості мовлення головних героїнь зазначених кінострічок та характеризуються їхні лінгвістичні моделі поведінки.*

Ключові слова: *мовна поведінка, лексико-семантичний рівень, синтаксичний рівень, сильна жінка.*

Peculiarities of Women's Language Behaviour at the Lexico-Semantic and Syntactic Levels (based on the Films "Wonder Woman 1994" and "Hidden Figures")

Abstract. *This research is dedicated to the analysis of women's language behaviour as portrayed in the films "Wonder Woman 1994" and "Hidden Figures." The authors identifies lexico-semantic and syntactic characteristics of the speech of the main female characters in these movies and analyses their linguistic behavioural patterns.*

Key words: *language behaviour, lexico-semantic level, syntactic level, strong woman.*

Сучасний кінематограф відображає соціокультурні та мовні аспекти суспільства. Однією з ключових тем сьогодення є образ жінки та її мовна поведінка. На нашу думку, фільми «Wonder Woman

1994» та «Hidden Figures» стали важливим віддзеркаленням цього явища. В нашому дослідженні ми пропонуємо систематизувати мовні засоби та прийоми використані у зазначених фільмах, з метою відображення образу сильних жінок на ключових рівнях мовленнєвої поведінки, а саме на лексико-семантичному та синтаксичному рівнях.

Н. Борисенко вважає, що реалізація лексико-стилістичних особливостей жіночої вербальної поведінки відображає в основному позитивне сприйняття жінками навколишнього світу та свого місця в ньому. Таке відображення середовища виражається у використанні значної кількості кваліфікаторів-інтенсифікаторів і лексичних одиниць загальної позитивної оцінки, у схильності до реалізації епістемічних модальних форм і кваліфікаторів-модераторів, що знижують категоричність висловлювань у репліках персонажів-жінок. Їх здатність до високої чутливості норм поведінки в суспільстві, яке вважає вживання певних груп лексики непристойним, відображається у використанні комунікативів, фразеологічних одиниць, кваліфікаторів, що є евфемістичними або належать до нейтральної лексики. Образне сприйняття дійсності знаходить своє втілення у значній кількості ідіом і фразеологічних сполучень, притаманних мовленнєвій поведінці персонажів-жінок [1].

На основі цього, з'ясуємо, що собою являє кожен із рівнів у контексті мовлення сильних жінок. Як правило, лексико-семантичний рівень відзначається використанням особливого набору слів та їх поєднань (виразів), а також їхніх значень. М. Кікоть додає, що під час оцінки чогось жінки вживають емоційно забарвлену лексику, а також їм властиве висловлення здебільшого позитивної оцінки [2, с. 1].

Отже, ми вважаємо, що основні характеристики лексико-семантичного рівня мовленнєвої поведінки сприяють утвердженню образу сильних жінок, підкреслюють професійну значущість, а також диференціюють їх як самодостатніх та незалежних. Серед них виділяємо:

1. Релевантний словниковий запас. Сильні жінки використовують точні терміни та відповідну лексику, яка підкреслює їхню компетентність і глибокі знання в основних сферах життєдіяльності.

2. Експресивність. Тут важливе досконале оперування інтонаційними моделями та смисловими наголосами для надання висловленням більшого впливу та важливості.

3. Семантична точність. Ця характеристика підкреслює важливість точності використання слів та їх значень, оскільки, сильні жінки старанно підбирають вислови, щоб передати свої думки та ідеї з мінімальною можливістю спотворень або непорозумінь.

Відповідно до проведеного аналізу дискурсу головних героїнь досліджуваних фільмів та вищенаведених відомостей, можемо виокремити мовні засоби та прийоми, які відповідають характеристикам лексико-семантичного рівня. Серед них: мовні засоби (семантично порожня лексика, хеджування та філери, інтенсифікатори, граматичні форми ввічливості, уникання грубих лайливих слів, емфаза); мовні прийоми (технічна термінологія, мовні переконання та апеляції до етичних принципів, іронія та гумор).

Кожен із перелічених мовних засобів та прийомів відповідає лексико-семантичному рівню мовної поведінки сильних жінок через свою спрямованість на використання та відтворення специфічних значень, характеристик і виразних елементів мовлення, які

можуть бути притаманними саме жінкам і впливати на сприйняття та інтерпретацію повідомлення співрозмовниками.

Розглядаючи синтаксичний рівень мовлення, зауважимо, що тут відбуваються різноманітні мовні перетворення та використання різних синтаксичних структур, що надають сили та експресивності мовленню героїнь.

Як зазначає Н. Нера, представники жіноцтва здебільшого використовують так звану «просту та зрозумілу» структуру речення, в той час, як чоловіки – конструкції з кількома предикативними центрами. Дослідниця підкреслює, що жінки й чоловіки по-різному утворюють речення, наприклад, мовленню чоловіків властиві складні, заплутані конструкції або «рваний синтаксис» натомість жіночий синтаксис – це наче «низка перлів», де перлини нанизані щільно одна до одної. Тобто, чоловікам притаманний гіпотаксис, а жінкам – паратаксис [3, с. 96-97].

З огляду на вищевказане, очевидно, що проаналізований рівень відображається через особливості організації речень та синтаксичних конструкцій.

На основі отриманих даних досліджень мовної поведінки сильних жінок в американському кінодискурсі перелічимо засоби та прийоми, які відповідають синтаксичному рівню. Серед них виокремлюємо: мовні засоби (розділові запитання, часте використання висхідної інтонації у розповідних реченнях, риторичні запитання); мовні прийоми (мотиваційні вислови, висловлення власних думок та ідеї, використання діалогів та міжособистої взаємодії, емансипація та протиставлення, апеляції до емоцій, аргументація).

Ми вважаємо, що синтаксичний рівень мовної поведінки головних героїнь у фільмах «Wonder Woman

1984» і «Hidden Figures» визначається за допомогою вищенаведених особливостей, які допомагають їм виражати свою незалежність, емансипованість та рішучість.

Наприкінці зауважимо, що у результаті дослідження особливостей двох рівнів мовної поведінки виявлено, що переважна кількість мовних засобів належать до лексико-семантичного рівня, тоді як синтаксичний рівень характеризується використанням мовних прийомів.

Список використаних джерел

1. Борисенко Н. Д. Ґендерний аспект репрезентації персонажного мовлення в англійських драматичних творах кінця XX століття : дис. … канд. філол. наук. Київ, 2003. 214 с.

2. Кікоть М. Ю. Ґендерні особливості мовленнєвої поведінки. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації* : збірник студ. наук. робіт. ЖДУ імені Івана Франка, Житомир. Житомир, 2015. С. 1.

3. Нера Н. Я. Ґендерний аспект невласне-прямого мовлення в англомовному художньому дискурсі (на матеріалі жіночої прози першої половини XX століття) : дис. … канд. філол. наук. Львів, 2016. 220 с.